

Veenwal 8 te Hoevelaken

rapport 4283

Veenwal 8 te Hoevelaken, gemeente Nijkerk

Een Bureauonderzoek

J. Holl

Colofon

ADC Rapport 4283

Veenwal 8 te Hoevelaken, gemeente Nijkerk
Een Bureauonderzoek

Auteur: J. Holl

In opdracht van: Doude van Troostwijk Architectuur & Landschap

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 8 juni 2017

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
J. Huizer

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	9
2.1 Doelstelling en vraagstelling	9
2.2 Methodiek	9
2.3 Resultaten	9
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	14
3 Aanbeveling	14
Literatuur	15
Geraadpleegde websites	15
Lijst van afbeeldingen en tabellen	15

Samenvatting

In opdracht van Doude van Troostwijk Architectuur & Landschap heeft ADC ArcheoProjecten in januari 2017 een bureauonderzoek uitgevoerd op de locatie Veenwal 8 te Hoevelaken, gemeente Nijkerk. Aanleiding is de voorgenomen sloop van schuren en nieuwbouw van een woning en twee schuren.

Op basis van het bureauonderzoek kunnen in het plangebied, indien de bodem onverstoord is, archeologische resten verwacht worden uit met name het Paleo- en Mesolithicum, en mogelijk uit het Neolithicum. Na deze periode was het plangebied naar verwachting te nat voor bewoning en werd het pas weer bewoond na de ontginning van het gebied in de Nieuwe tijd. Op basis van de ontginningsgeschiedenis werd de Veenwal pas aan het eind van de 18^e eeuw bewoond en vanaf het begin van de 19^e eeuw was bebouwing in het plangebied aanwezig. Bij een onverstoorde bodem kunnen archeologische resten verwacht worden vanaf het maaiveld en kunnen grondsporen voorkomen in de top van de C-horizont, op maximaal 50 cm –mv.

Door bebouwing in het verleden is de bodem in het plangebied echter voor een groot deel verstoord. Ter plaatse van de huidige bebouwing is de bodem vergraven tot minstens 70 cm –mv en lokaal tot 150 cm –mv. In ieder geval ter plaatse van de nieuw te bouwen schuren is de bodem tot onder een eventueel archeologisch niveau verstoord. De noordelijke schuur overlapt geheel met de huidige kalverschuur. Hier is de bodem tot minstens 70 à 90 cm –mv verstoord, maar naar verwachting dieper (door de aanwezigheid van mestafvoerkelders). Ter plaatse van de zuidelijke schuur is tijdens een milieukundig bodemonderzoek een boring geplaatst, waarin de bodem tot 90 cm –mv verstoord was.

De nieuw te bouwen woning overlapt voor een groot deel met de huidige caravanschuur, waardoor de bodem hier grotendeels tot 70 à 90 cm –mv verstoord is. De woning zal voor 40 m² op momenteel onbebouwde grond komen te liggen. Mogelijk kunnen op deze locatie nog archeologische resten bewaard zijn gebleven, maar de kans is groot dat ook hier verstoring heeft opgetreden tijdens de inrichting van het erf.

ADC ArcheoProjecten adviseert daarom om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet.

Dit advies is uitsluitend gebaseerd op de huidige bouwplannen. Indien in de toekomst nieuwbouw op andere locaties dan die van de huidige bebouwing gerealiseerd gaat worden, wordt geadviseerd om een Inventariserend Veldonderzoek door middel van een verkennend booronderzoek uit te laten voeren. Het doel van dit onderzoek is de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting aan te vullen en te toetsen. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA).

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Doude van Troostwijk Architectuur & Landschap heeft ADC ArcheoProjecten in januari 2017 een bureauonderzoek uitgevoerd op de locatie Veenwal 8 te Hoevelaken, gemeente Nijkerk (afb. 1 en 2).

Aanleiding is de voorgenomen sloop van schuren en nieuwbouw van een woning en twee schuren.

Sinds 1 juli 2016 is de Erfgoedwet in werking getreden en is de Monumentenwet 1988 komen te vervallen. De bepalingen van de Monumentenwet zijn echter opgenomen in de Erfgoedwet. Op grond van de Erfgoedwet moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. In het bestemmingsplan 'Buitengebied 2016' van de gemeente Nijkerk, dat momenteel in de ontwerpfase is sinds 5 februari 2016, heeft het plangebied de dubbelstemming Waarde Archeologie 4.¹ Op de archeologische verwachtingskaart betreft dit een zone met een hoge verwachting.² Volgens de hierin opgenomen bouwregels is archeologisch onderzoek verplicht bij ingrepen groter dan 250 m² en dieper dan 30 cm –mv.

Ten behoeve van de bestemmingsplanprocedure dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3).³ Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Nijkerk heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld.⁴ Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

¹ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>

² Van Oosterhout 2014.

³ SIKB 2013.

⁴ www.nijkerk.nl

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Opdrachtgever:	Doude van Troostwijk Architectuur & Landschap dhr. L.W.D. van Troostwijk Oosterdorpsstraat 9a 3871 AA Hoevelaken
Fase AMZ-cyclus:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	sloop en nieuwbouw woning/schuren
Locatie:	Veenwal 8
Plaats:	Hoevelaken
Gemeente:	Nijkerk
Provincie:	Gelderland
Kadastrale gegevens:	Hoevelaken, sectie B, nr. 1454.
Kaartblad:	32B
Oppervlakte plangebied	4.000 m ²
Coördinaten:	459.520 / 466.069 459.564 / 466.069 459.564 / 465.952 459.520 / 465.952
Bevoegde overheid met contactgegevens:	gemeente Nijkerk dhr. A. Jansen Postbus 1000 3860 BA Nijkerk a.jansen@nijkerk.nl 14 033
Deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens	gemeente Ede mevr. M. van Domburg Postbus 9024 6710 HM Ede marlous.van.domburg@ede.nl 0318-680267
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	4031801100
ADC-projectcode:	4180749
Auteur:	J. Holl
Projectmedewerker(s):	n.v.t.
Autorisatie:	J. Huizer
Periode van uitvoering:	januari 2017
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://dx.doi.org/10.17026/dans-z42-5skf

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen in agrarisch gebied direct ten noorden van Hoevelaken. Het wordt begrensd door de Veenwal in het zuiden, volkstuinten in het oosten, een tuin en maïsakker in het westen en grasland in het noorden.

Het plangebied is momenteel bebouwd met een woning (74 m²), berging (10 m²), schuur (18 m²), kalverschuur (323 m²), boerenschuur (48 m²), caravanschuur (134 m²) en varkensschuur (304 m²). Het onbebouwde deel is in gebruik als erf en voortuin en is grotendeels onverhard. Verder bevinden zich enkele bomen op het terrein. In de kalverschuur bevindt zich aan de noordkant een gierkelder van ca. 3,5 m². Naar verwachting bevinden zich ook kelders voor de afvoer van mest onder het overige deel van de stal. Hiervan is de exacte omvang echter niet bekend. In de

varkensschuur bevindt zich aan de oost- en westzijde een kelder tot 150 cm –mv, over een oppervlakte van 86 m². De overige schuren zijn niet onderkelderd en zijn gefundeerd op staal op 70 cm –mv, waarbij de bodem is vergraven tot maximaal 90 cm –mv.⁵

Op basis van de opgevraagde gegevens met betrekking tot de milieuhygiënische situatie in het plangebied kan worden geconcludeerd dat de voortuin licht verontreinigd is met zink, PCB, barium en koper. In het terrein rond de schuren is een lichte verontreiniging met PAK, lood, zink, PCB en barium aangetroffen, met in één boring een matige verontreiniging met PAK (mogelijk door bijmenging met asfalt). Rondom de schuren is bovendien asbesthoudend materiaal aangetroffen.⁶

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 600 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

In het plangebied zijn de volgende ingrepen gepland (afb. 3):

- Sloop van de huidige schuren en berging (totaal 841 m²)
- Nieuwbouw van een woning in westen plangebied (122 m²) en twee schuren in oosten plangebied (beide 70 m²). Het woonhuis zal grotendeels (met uitzondering van ca. 40 m²) overlappen met de huidige caravanshuur, één nieuwe schuur zal deels (met uitzondering van ca. 60 m²) overlappen met de huidige schuur en één nieuwe schuur zal geheel overlappen met de huidige kalvershuur.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Archeologische Waarden- en Verwachtingskaart (afb. 4) ⁷	Dekzandkoppen en –ruggen (kaartcode: Edr3)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁸	Dekzandrug (kaartcode: 3K14)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁹	Oosten: Beekeerdgronden in lemig fijn zand, grondwatertrap VI (kaartcode: pZg23-VI), Westen: Hoge zwarte enkeerdgronden in leemarm en zwak lemig fijn zand, grondwatertrap VII (kaartcode: zEZ21-VII)
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ¹⁰	3,5 à 4,0 m +NAP

Het plangebied is gelegen in de Gelderse Vallei, die ontstaan is in het Saalien (voorlaatste ijstijd, ca. 350.000 tot 126.000 jaar geleden). Tijdens deze ijstijd werd het noordelijke deel van Nederland bedekt met een ijskap waardoor dikke pakketten rivierzanden werden opgestuwd tot stuwwallen die zich aan de randen van de ijskap vormden. Onder het landijs ontstonden tientallen meters diepe bekkens, waaronder de Gelderse Vallei. Na het smelten van het landijs, aan het eind van het Saalien, ontstonden smeltwatermeren in de bekkens, waardoor het voor een groot deel werd opgevuld met glaciolacustriene afzettingen.

⁵ Op basis van informatie opdrachtgever en bouwtekeningen uit archief dhr. D. van Troostwijk.

⁶ Van den Poll – Eisses 2016.

⁷ Van Oosterhout 2014.

⁸ Alterra 2006.

⁹ Stichting voor Bodemkartering 1966.

¹⁰ <http://ahn.geodan.nl/ahn>

Gedurende het Eemien (tussen 130.000 en 115.000 jaar geleden) steeg de temperatuur en drong het zeewater de Gelderse Vallei binnen. Hierbij werd klei afgezet, dat zich momenteel op ca. 40 m –NAP bevindt.

Tijdens de laatste ijstijd (Weichselien, 115.000 tot 11.700 jaar geleden) bereikte het landijs Nederland niet. De maximale koude werd pas tegen het einde van het Weichselien, ca. 21.000 jaar geleden, bereikt. Gedurende deze periode ontbrak vegetatie vrijwel geheel en was de ondergrond permanent bevroren. Er werd veel zand door de wind verstoven en over grote afstanden verplaatst. In de Gelderse Vallei werd dit materiaal als dikke deken fijn, zwak lemig zand met lemige lagen afgezet (Oud Dekzand). Het Laat-Weichselien (14.700 tot 11.700 jaar geleden) kende enkele snel op elkaar volgende wisselingen van warme (Bølling en Allerød-interstadialen) en koude perioden. Het laatste millennium kende weer een felle koude. Tijdens deze periode ontstonden weer omvangrijke zandverstuivingen, waarbij zwak lemig dekzand werd afgezet als ruggen, welvingen en koppen. Het plangebied bevindt zich op een dergelijke dekzandrug.

In het Holoceen (huidige geologische periode; vanaf 11.700 jaar geleden) verbeterde het klimaat definitief. Door de stijgende zeespiegel, en de hiermee stijgende grondwaterstand, vond een grootschalige vernatting van het gebied plaats. In de gemeente Nijkerk ontstond een groot kustmoeras waarin veenvorming plaatsvond. Dit veen breidde zich uit tot ver in het dekzandgebied, waarbij alleen de hoge dekzandruggen droog bleven te liggen. Gezien de op de bodemkaart van Nederland 1:50.000 gekarteerde beekeerdgronden, lijken in het plangebied ook enige tijd natte omstandigheden geheerst te hebben.¹¹

Op basis van de bodemkaart 1:50.000¹² is een plaggendek aanwezig in het westelijke deel van het plangebied, maar op basis van de gemeentelijke verwachtingskaart 1:10.000¹³ ligt dit plaggendek ca. 400 m ten westen van het plangebied en breidt het zich niet uit tot aan het plangebied. Vanwege de hogere mate van gedetailleerdheid van de gemeentelijke verwachtingskaart wordt er vanuit gegaan dat in het plangebied geen plaggendek aanwezig is. Het lijkt hier vooral te gaan om plaggendekken dikker dan 50 cm (op basis van de vrijstellingsgrens van 50 cm –mv), maar dit wordt uit de begeleidende tekst niet geheel duidelijk.

In het oostelijke deel van het plangebied zijn volgens de bodemkaart beekeerdgronden aanwezig. Deze gronden hebben een 15 à 50 cm dikke, humushoudende bovengrond (cultuurdek).¹⁴ Tijdens milieukundig bodemonderzoek is in de zone rondom de schuren een puinhoudende bovengrond aangetroffen tot 20 à 70 cm –mv. In enkele boringen is onder deze puinhoudende laag een donkerbruine laag, zwak humeus, matig siltig zand aangetroffen. De C-horizont, bestaande uit lichtbruin of lichtgrijs zand, bevindt zich op 50 à 90 cm –mv. Ter plaatse van de nieuw te bouwen, zuidelijke schuur is een boring geplaatst, waarin de bodem tot 90 cm –mv verstoord was, waaronder direct de C-horizont aangetroffen was. In de voortuin is donkerbruin, zwak humeus, zwak siltig zand aangetroffen tot 35 à 50 cm –mv, waaronder zich de C-horizont bevindt.¹⁵

¹¹ Van Oosterhout 2014.

¹² Stichting voor Bodemkartering 1966.

¹³ Van Oosterhout 2014.

¹⁴ Stichting voor Bodemkartering 1966.

¹⁵ Van den Poll – Eisses 2016.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afbeelding 5):

Onderzoeksmelding	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
25.916	Beleidsadvieskaart	n.v.t.	n.v.t.
26.985	Archeologische begeleiding ¹⁶	Grootschalig onderzoek leidingtracé, ter hoogte van Veenwal dekzandrug met restanten haarpodzol. Geen archeologische waarden aangetroffen.	n.v.t.
32.903/35.177	Bureau-/booronderzoek ¹⁷	Bodem verstoord tot in C-horizont	vrijgeven
40.309	Bureau-/booronderzoek ¹⁸	Bodem verstoord tot in de C-horizont en geen aanwijzingen voor archeologische waarden	vrijgeven
48.308	Bureau-/booronderzoek ¹⁹	Geen archeologische indicatoren	vrijgeven
57.236/57.238	Bureau-/booronderzoek ²⁰	Verstoord tot in C-horizont (verspoeld dekzand), geen aanwijzingen voor archeologische waarden	vrijgeven

Waarneming	Omschrijving	Datering ²¹	Opmerking
7.504	aardewerkscherf	LME	tijdens veldkartering
16.766	vuurstenen kling, kern, brok en afslagen	MESO	tijdens veldkartering
16.837	vuurstenen kling, schrabber, spits, kern en afslagen	MESO	tijdens veldkartering
18.723	vuurstenen trapezium, schrabber en afslag	MESO	tijdens veldkartering
418.987	vuurstenen afslag	MESO	tijdens veldkartering
431.930	aardewerkscherf	LME-NT	tijdens booronderzoek (onderzoeksmeldingsnr. 35.177); In ARCHIS geregistreerd als LME-NT-aardewerk, maar in rapportage wordt het 'modern' aardewerk genoemd. Gevonden in verstoorde context.

In ARCHIS 3 zijn voor het onderzoeksgebied geen AMK-terreinen geregistreerd. Ook bevinden zich geen rijksmonumenten binnen het onderzoeksgebied.

Op de gemeentelijke beleidsadvieskaart geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting vanwege de ligging op een dekzandrug. Deze locaties waren in ieder geval in het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum gunstige nederzittingslocaties. Het gaat hierbij om kampementen van jagers-verzamelaars met overwegend vuursteen. Vanaf het Neolithicum ging men over op landbouw. Vanwege de vernatting van het gebied gedurende het Holoceen, was het dekzandlandschap echter grotendeels ongeschikt voor landbouw. Naar verwachting waren de hoger gelegen dekzandruggen in het Neolithicum nog wel geschikt voor bewoning en akkerbouw, maar hiervoor zijn binnen de gemeente Nijkerk geen aanwijzingen gevonden. Na het Neolithicum tot in de Vroege Middeleeuwen was het plangebied naar verwachting niet geschikt voor bewoning. Vanaf de Late Middeleeuwen (of mogelijk iets eerder) werd het gebied weer ontgonnen, waarbij eerst vooral op de dekzandkoppen en -ruggen gewoond werd, waarbij vaak huisterpen opgeworpen werden.

¹⁶ Langeveld 2004.

¹⁷ Haaring & Huizer 2009.

¹⁸ Ten Broeke 2013.

¹⁹ Ten Broeke 2013.

²⁰ Ten Broeke 2013.

²¹ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut (afb. 6) ²²	1832	bouwland, met in midden van plangebied huis met erf
Bonnekaarten (afb. 7) ²³	1870-1900	in midden van plangebied bebouwing, noorden bouwland, zuiden erf
Bonnekaarten ²⁴	1909-1931	in midden van plangebied bebouwing, noorden bouwland met groenstrook langs westen, zuiden weiland met enkele groenstroken
Topografische kaarten ²⁵	1952-1973	vier gebouwen ter hoogte van huidige woonhuis, kalverschuur, caravanschuur en boerenschuur.
Topografische kaarten ²⁶	1982-2007	woning, varkensschuur, caravanschuur en kalverschuur zijn reeds aanwezig.
Topografische kaart ²⁷ Basisregistraties Adressen en Gebouwen ²⁸	2011	situatie gelijk aan huidige woonhuis, boerenschuur, kalverschuur en caravanschuur: 1934, varkensschuur: 1996

Van oorsprong is Hoevelaken een veenontginningsdorp. Vanaf het begin van de 12^e eeuw is dit gebied ontgonnen vanuit een dekzandrug ten zuiden van Hoevelaken, direct ten noorden van de Hoevelakense beek. Langs het noorden van de dekzandrug is de Horstwetering gegraven en haaks hierop zijn evenwijdige sloten gegraven. Hierdoor ontstonden langgerekte percelen, waarachter rond 1300 een tweede ontginningsas ontstond. Dit is waarschijnlijk de huidige Westerdorpsstraat. Ten noorden hiervan zijn de kavelsloten doorgelegd tot aan de Veenwal en aan het eind van de 18^e eeuw zijn enkele boerderijen langs deze derde ontginningsas gebouwd. Vanaf de Veenwal is het gebied ten noorden hiervan ontgonnen tot halverwege de 19^e eeuw.²⁹

De boerderij aan de Veenwal 8 bevindt zich op het slag de Eshof, die ten westen wordt begrensd door de Twaalf Morgen Pastorie en ten oosten door Huigensersf. Op de kadastrale minuut van 1832 bevindt zich reeds een huis en erf in het midden van het plangebied. Op basis van de nummering van dit perceel (met de letter 'a' achter het originele perceelsnummer) en het handschrift vergeleken met de omliggende percelen, lijkt het hier te gaan om een destijds recente toevoeging op de kaart. Het huisje is waarschijnlijk tussen 1810 en 1832 opgericht ter vervanging van een ouder huisje dat direct ten zuiden van de Veenwal heeft gelegen. Vermoedelijk tegelijkertijd met de Veenwal 8 werd een tweede huisje, verder ten zuiden van de Veenwal, opgericht.

Op de Bonnekaarten uit het eind van de 18^e en begin van de 19^e eeuw is eveneens een gebouw te zien in het plangebied. Hoewel op basis van deze kaarten de exacte locatie van de bebouwing niet zeker is, lijkt deze bebouwing ter hoogte van de huidige boerenschuur gelegen te hebben. In 1934 is voor de huidige boerderij aan de Veenwal 8 een bouwvergunning verleend en is het huidige woonhuis met het grootste deel van de bijgebouwen gebouwd. Later is de varkensschuur in het noorden van het plangebied gebouwd (exact jaartal onbekend). In 1996 is deze schuur opnieuw opgebouwd nadat deze door brand verwoest was. De boerderij heeft, evenals de overige bebouwing ter plaatse, geen bijzondere cultuurhistorische waarde.³⁰

²² Kadaster 1832

²³ Bureau Militaire Verkenningen 1870, 1891 & 1900.

²⁴ Bureau Militaire Verkenningen 1909, 1920 & 1931.

²⁵ www.topotijdreis.nl; exacte bron onbekend

²⁶ www.topotijdreis.nl; exacte bron onbekend

²⁷ www.topotijdreis.nl; exacte bron onbekend

²⁸ bagviewer.kadaster.nl

²⁹ www.historischhoevelaken.nl

³⁰ Jansen 2016.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

In het plangebied worden, indien de bodem onverstoord is, archeologische resten verwacht uit met name het Paleo- en Mesolithicum, en mogelijk uit het Neolithicum. Na deze periode was het plangebied naar verwachting te nat voor bewoning en werd het pas weer bewoond na de ontginning van het gebied in de Nieuwe tijd. Op basis van de ontginningsgeschiedenis werd de Veenwal pas aan het eind van de 18^e eeuw bewoond en vanaf het begin van de 19^e eeuw was bebouwing in het plangebied aanwezig. Bij een onverstoorde bodem kunnen archeologische resten verwacht worden vanaf het maaiveld en kunnen grondsporen voorkomen in de top van de C-horizont, op maximaal 50 cm –mv.

Door bebouwing in het verleden is de bodem in het plangebied echter voor een groot deel verstoord. Ter plaatse van de huidige bebouwing is de bodem vergraven tot minstens 70 cm –mv en lokaal tot 150 cm –mv. In ieder geval ter plaatse van de nieuw te bouwen schuren is de bodem tot onder een eventueel archeologisch niveau verstoord. De noordelijke schuur overlapt geheel met de huidige kalverschuur. Hier is de bodem tot minstens 70 à 90 cm –mv verstoord, maar naar verwachting dieper (door de aanwezigheid van mestafvoerkelders). Ter plaatse van de zuidelijke schuur is tijdens een milieukundig bodemonderzoek een boring geplaatst, waarin de bodem tot 90 cm –mv verstoord was.

De nieuw te bouwen woning overlapt voor een groot deel met de huidige caravanschuur, waardoor de bodem hier grotendeels tot 70 à 90 cm –mv verstoord is. De woning zal voor 40 m² op momenteel onbebouwde grond komen te liggen. Mogelijk kunnen op deze locatie nog archeologische resten bewaard zijn gebleven, maar de kans is groot dat ook hier verstoring heeft opgetreden tijdens de inrichting van het erf.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

Ter plaatse van de nieuw te bouwen schuren worden geen archeologische waarden meer verwacht, vanwege de verstoorde bodem. Ter plaatse van de nieuw te bouwen woning kunnen binnen een zone van 40 m² nog archeologische resten voorkomen. De kans is echter groot dat ook hier bodemverstoringen hebben opgetreden. Bovendien gaat het hier om een dusdanig kleine oppervlakte dat vervolgonderzoek hier niet zinvol geacht wordt. Vandaar dat geen vervolgonderzoek aanbevolen wordt.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet.

Dit advies is uitsluitend gebaseerd op de huidige bouwplannen. Indien in de toekomst nieuwbouw op andere locaties dan die van de huidige bebouwing gerealiseerd gaat worden, wordt geadviseerd om een Inventariserend Veldonderzoek door middel van een verkennend booronderzoek uit te laten voeren. Het doel van dit onderzoek is de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting aan te vullen en te toetsen. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA).

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Alterra**, 2006: *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, landsdekkend digitaal bestand*.
- Broeke, E.M. ten**, 2013: *Archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek; Park Weldam 16 en 18 te Hoevelaken in de gemeente Nijkerk*. Doetinchem (Econsultancy Rapport 13035378).
- Bureau Militaire Verkenningen**, 1870, 1891, 1900, 1909, 1920 & 1931: *Hoevelaken, blad 408, 1:25.000*.
- Haaring, L. & J. Huizer**, 2009: *Weidelaan te Hoevelaken, gemeente Nijkerk; Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en deels karterend booronderzoek*. Amersfoort (ADC Rapport 1970).
- Jansen, A.**, 2016: *Intern Memo over Veenwal 8 te Hoevelaken*.
- Kadaster**, 1832: *Kadastrale kaart 1811-1832: minuutplan Hoevelaken, Gelderland, sectie B, blad 01 (MIN05090B01)*.
- Langeveld, M.C.M.**, 2004: *Amersfoort - Nijkerk; Aanleg ruwwaterleiding; Archeologische tracébegeleiding*. Deventer (BAAC Rapport 02.080).
- Oosterhout, F. van**, 2014: *Archeologische monumentenzorg in de gemeente Nijkerk: toelichting op de archeologische waarden- en verwachtingskaart en de archeologische beleidsadvieskaart; herziene eindversie*. Weesp (RAAP Rapport 1976).
- Poll - Eisses, P. van den**, 2016: *Verkennend bodemonderzoek en verkennend onderzoek asbest aan de Veenwal 8 te Hoevelaken*. Barneveld (Vink bv Projectnummer P16M0077).
- SIKB**, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1966: *Bodemkaart van Nederland 1:50.000, kaartblad 32 West Amersfoort*. Wageningen.

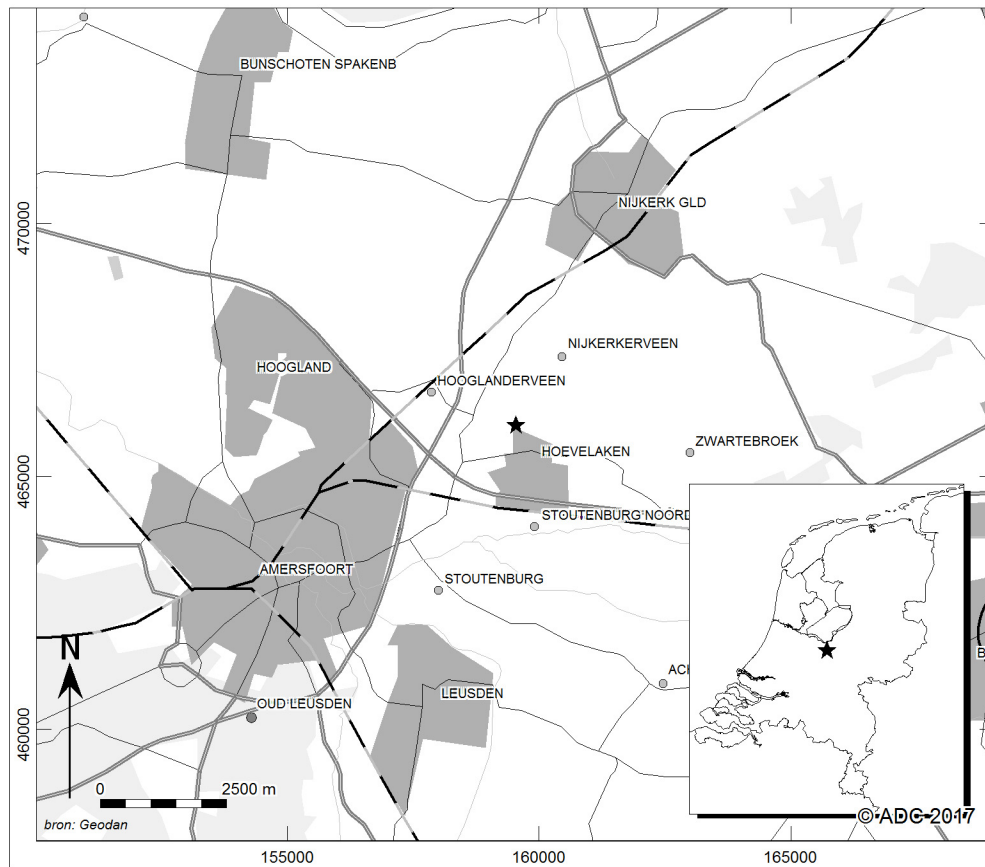
Geraadpleegde websites

<http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>
<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>
<http://www.nijkerk.nl>
<http://www.historischhoevelaken.nl>
<https://archis.cultureelerfgoed.nl/>
<https://bagviewer.kadaster.nl>
<https://easy.dans.knaw.nl>
<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>
<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>
<http://www.topotijdreis.nl>

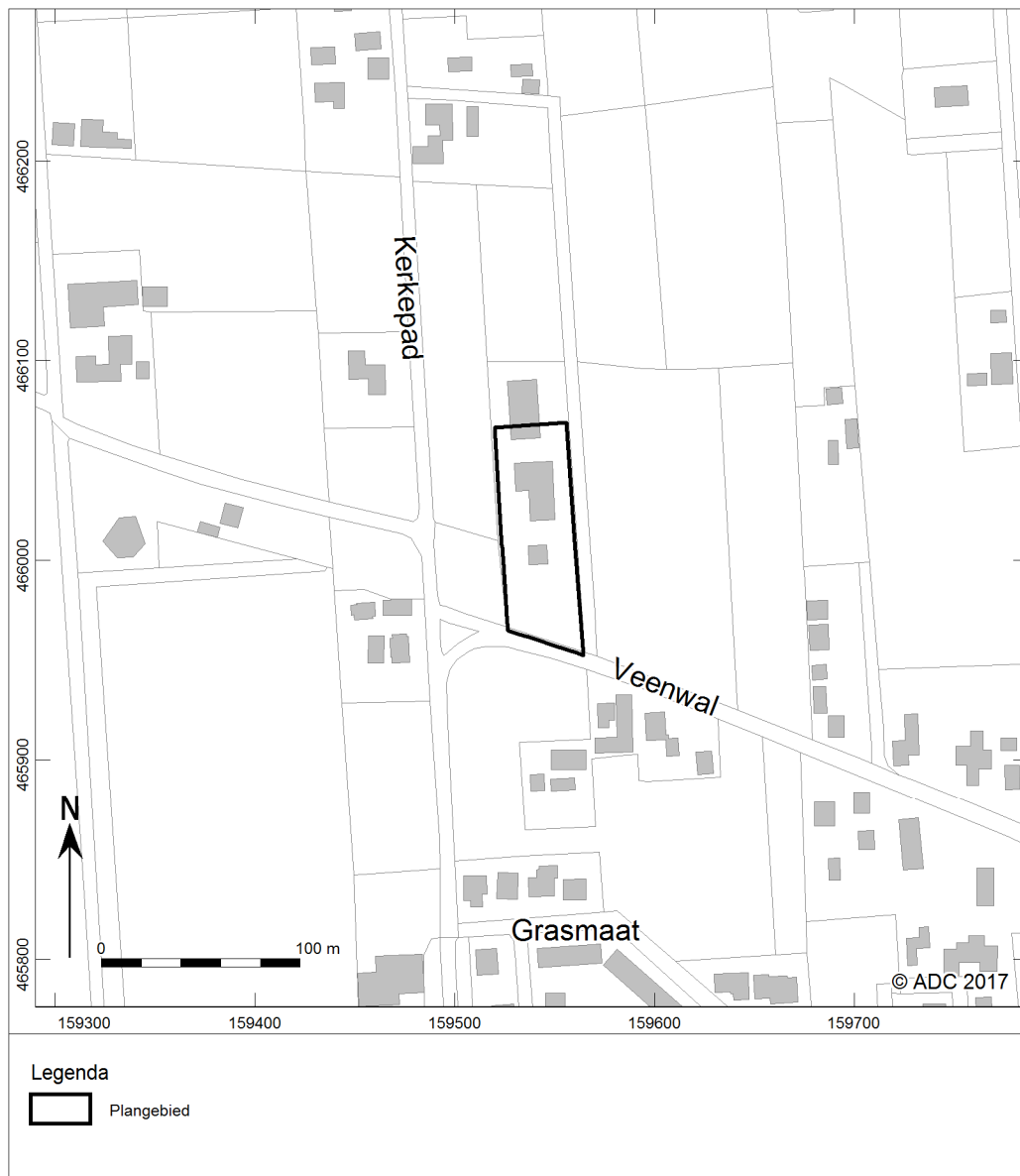
Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 Weergave van de sloop- en nieuwbouwplannen
Afb. 4 Landschappelijke situatie van het plangebied
Afb. 5 Gemeentelijke verwachtingskaart, met ARCHIS-meldingen
Afb. 6 Globale ligging van het plangebied op het Kadastrale Minuutplan van 1832
Afb. 7 Het plangebied op de Bonnekaart van 1870

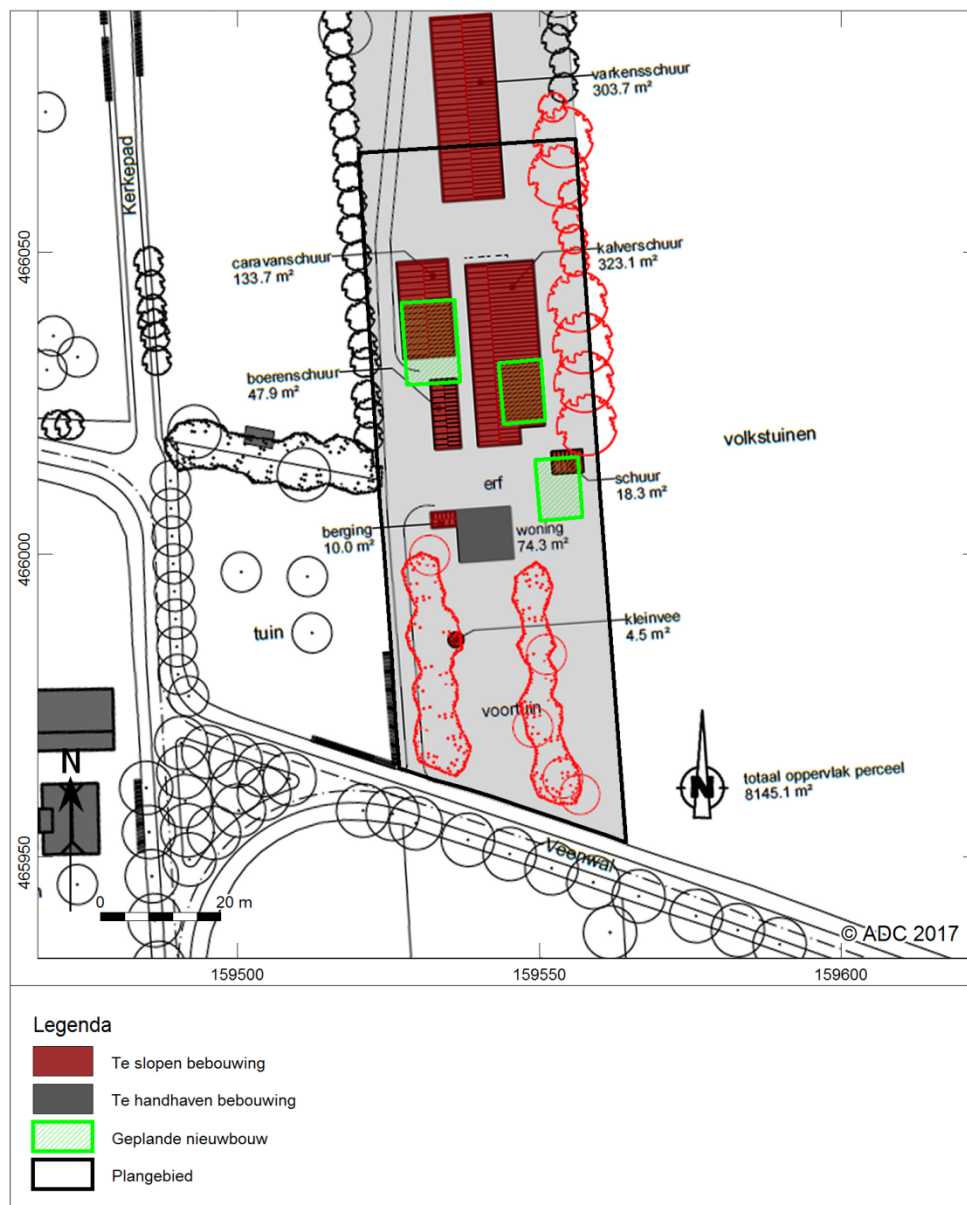
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

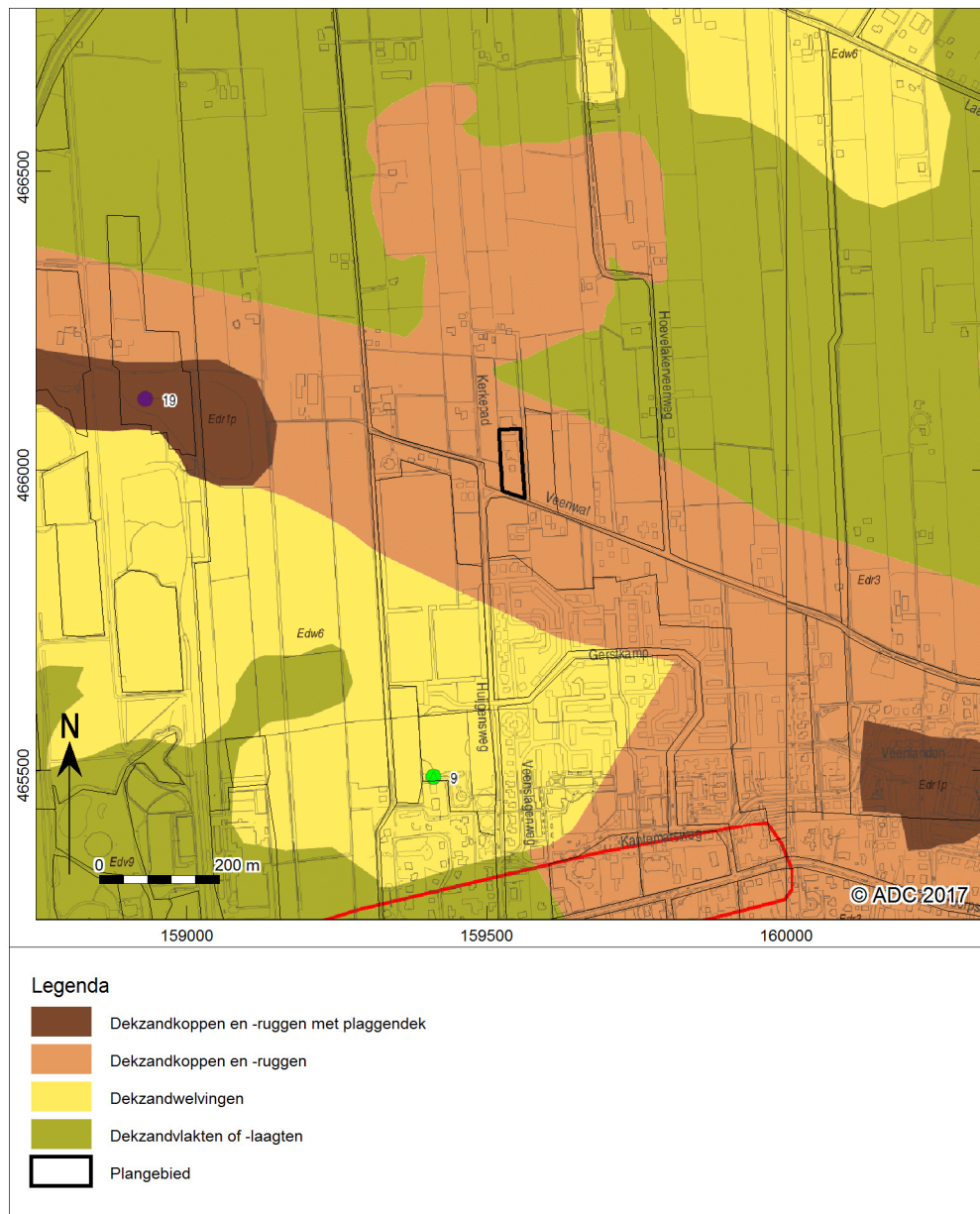
Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Weergave van de sloop- en nieuwbouwplannen

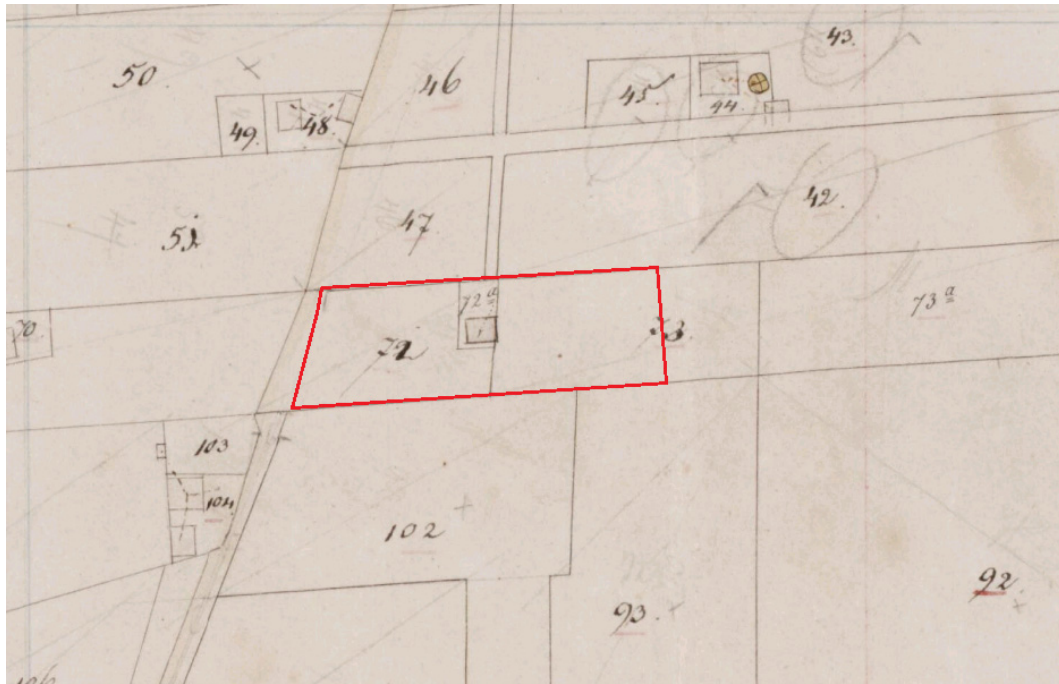

Afb. 4 Landschappelijke situatie van het plangebied³¹

³¹ Van Oosterhout 2014.

³² Van Oosterhout 2014.

Afb. 6 Globale ligging van het plangebied op het Kadastrale Minuutplan van 1832
(noorden is rechts)³³

³³ Kadaster 1832.

Afb. 7 Het plangebied op de Bonnekaart van 1870³⁴

³⁴ Bureau Militaire Verkenningen 1870.